

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย “การพัฒนาและการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม :กรณีอุตสาหกรรมเครื่องกระเบื้องที่จิ่งเต๋อเจิ้น (Jingdezhen) (景德镇) มณฑลเจียงซี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมผ่านการอนุรักษ์ รูปแบบลักษณะแบบวิถีเชิงประเพณีดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่ของเครื่องกระเบื้องจิ่งเต๋อเจิ้น ที่สะท้อนภูมิปัญญา ศิลปะ เทคโนโลยี กระบวนการผลิต การจัดการที่ถูกถ่ายทอดจากอดีตมาจนถึงยุคร่วมสมัย 2) เพื่อนำเสนอแบบปฏิบัติที่ดีในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมสำหรับแหล่งเซรามิกและเตาเผาที่สำคัญในประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดลำปางซึ่งมีเซรามิกส์เป็นสัญลักษณ์ที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันเป็นที่รู้จักกันทั่วไป ในการศึกษาครั้งนี้ได้เลือกกลุ่มเป้าหมายที่เก็บข้อมูลภาคสนามและศึกษา คือ

1) สถาบันหรือหน่วยงานทางด้านอนุรักษ์ เช่น พิพิธภัณฑ์ แหล่งอนุสรณ์ทางประวัติศาสตร์รวมถึงแหล่งภูมิทัศน์ทรัพยากรทางเซรามิกส์

2) สถาบันการศึกษา จัดการความรู้หรือสถาบันเฉพาะทางเกี่ยวกับเครื่องกระเบื้อง

3) สถานประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องกระเบื้อง

4) กลุ่มศิลปินหรือแหล่งสร้างสรรค์งานกระเบื้อง

5) ย่านจัดการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจ ตลาดการค้าเครื่องกระเบื้อง

6) รวมไปถึงสภาพแวดล้อมของเมืองและภูมิทัศน์ร่วมวิถีของเครื่องกระเบื้อง

โดยมีกระบวนการขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1) ศึกษาภูมิหลัง ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของแหล่งเครื่องกระเบื้องจิ่งเต๋อเจิ้น โดยเน้นตั้งแต่สมัยราชวงศ์หมิงจนมาถึงปัจจุบัน

2) การศึกษาข้อมูลภูมิโนเวคแวดล้อม กายภาพภูมิศาสตร์ สถานที่ตั้งทำเล แหล่งทรัพยากร ที่จิ่งเต๋อเจิ้น มณฑลเจียงซี อันเป็นวัตถุดิบปัจจัยการผลิตสำคัญที่ทำให้แหล่งกระเบื้องจิ่งเต๋อเจิ้น กลายเป็นแหล่งผลิตเครื่องกระเบื้องที่สำคัญมาแต่อดีต

3) ศึกษากระบวนการผลิต เทคนิคการออกแบบสร้างสรรค์เซรามิกส์โดยเฉพาะเนือระดับเครื่องกระเบื้องของจิ่งเต๋อเจิ้น โดยเก็บบันทึกข้อมูลเชิงภาพ (สำหรับข้อมูลร่วมสมัย) ข้อมูลจากเอกสารและการสังเกตการณ์ การสอบถามจากบุคคล นักออกแบบหรือศิลปินที่เกี่ยวข้องและการเปรียบเทียบ วิวัฒนาการของเทคนิคการผลิตสร้างสรรค์ในทุกส่วนงานของเครื่องกระเบื้อง

4) ศึกษาแบบแนวการอนุรักษ์และการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของจิ่งเต๋อเจิ้น ทั้งในระดับส่วนบุคคลหน่วยงานจัดการท้องถิ่น ชุมชน ระดับภูมิภาค สถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยเฉพาะทาง สถานประกอบการอุตสาหกรรมและสถานเผยแพร่จัดการความรู้ต่างๆ

ด้วยลักษณะของมรดกวัฒนธรรมเครื่องกระเบื้องมีลักษณะเป็นทั้งประเภทที่จับต้องได้เชิงวัตถุ กายภาพและแบบที่จับต้องไม่ได้ที่เป็นภูมิปัญญาและวิถี จึงมีลักษณะแนวทางการจัดการที่ผสมผสานไปด้วยกัน เน้นส่วนใดส่วนหนึ่งมากเกินไปบ้างน้อยบ้างแต่ไม่จัดการแบบแยกส่วนขาดจากกัน ซึ่งมีแนวทางจัดการมรดกทางวัฒนธรรมเครื่องกระเบื้องจิ่งเต๋อเจิ้น สามารถประมวลออกได้เป็น 6 ลักษณะ

- 1) การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมด้านการอนุรักษ์
- 2) การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมแบบภูมิทัศน์ร่วมวิถี
- 3) การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมรวมกลุ่มสร้างสรรค์
- 4) การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยการจัดตั้งสถาบันศึกษา
- 5) การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในด้านท่องเที่ยวเศรษฐกิจ
- 6) การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยการผลิตสืบสานและสร้างสรรค์อย่างก้าวหน้าของโรงงานอุตสาหกรรม

สามารถถอดแบบแนวปฏิบัติที่น่าสนใจโดยนำมาประยุกต์ให้เป็นแนวทางจัดการมรดกทางวัฒนธรรมเครื่องเคลือบดินเผา (และเครื่องเคลือบดินเผาร่วมสมัย) ของจังหวัดลำปางได้ดังนี้ 1) การรวมกลุ่มอาชีพและความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของเครื่องเคลือบดินเผา 2) การเร่งดำเนินการจัดการแหล่งทรัพยากรวัตถุดิบของเครื่องเคลือบดินเผา 3) การสร้างพื้นที่ให้กับศิลปิน นักออกแบบและชุมชนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สร้างสรรค์ 4) การจัดให้เกิดภูมิทัศน์ร่วมวิถีของเครื่องเคลือบดินเผาในเมืองลำปางให้มากยิ่งขึ้นอย่างวิถีธรรมชาติปรีชา 5) ผลิตสร้างสรรค์สืบสานเครื่องเคลือบดินเผาแนวประเพณีในแต่ละพื้นที่ 6) การเกิดขึ้นของสถาบันการศึกษาเฉพาะทางชั้นสูงที่มีการวิจัย การจัดการความรู้ การสอนและผลิตบุคลากรทางเครื่องเคลือบดินเผามีอาชีพอย่างเข้มข้น 7) การร่วมจัดการแหล่งมรดกวัฒนธรรมเครื่องเคลือบดินเผาและบริบทที่เกี่ยวข้องในเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนที่บูรณาการในด้านส่งเสริมมาตรฐานอนุรักษ์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม